

BIBLIOTHECA PHILOSOPHICA HERMETICA
J.R. RITMAN BIBLIOTHEEK - BLOEMGRACHT 31-35 - NL-1016 KC AMSTERDAM

De Bibliotheca Philosophica Hermetica

De Bibliotheca Philosophica Hermetica (BPH) is in 1957 gesticht door Joost R. Ritman. Sinds 1984 is deze bibliotheek opengesteld voor bezoekers en onderzoekers. Thema en specialisatie van de BPH betreffen een gebied binnen de geesteswetenschappen. In zijn huidige omvang bevat de collectie 20.000 handschriften en gedrukte boeken op het gebied van de christelijk-hermetische gnosis in brede zin. Hiermee wordt een gnostisch-filosofisch-religieus gedachtengoed aangeduid, teruggaand tot de eerste eeuwen van onze jaartelling, dat enerzijds Egyptische, Griekse, Joodse en christelijke wortels heeft en anderzijds uitlopers tot in deze tijd. De functie van de BPH in de samenleving is een dienstverlenende: dienstverlenend aan de wereld van onderwijs, cultuur en wetenschap, aan auteurs, onderzoekers, organisatoren van symposia en tentoonstellingen en overige belangstellenden. Niet alleen is de bibliotheek gratis opengesteld voor het geïnteresseerde publiek, ook wordt zij op ander wijze dagelijks als wetenschappelijk informatiecentrum benaderd. De BPH incorporeert tevens een onderzoeksinstituut en een uitgeverij.

Wie is Hermes Trismegistus?

De bibliotheek ontleent zijn naam aan de mysteriefiguur Hermes Trismegistus, die tot de 17e eeuw binnen de Europese geestesgeschiedenis werd beschouwd als de vader van alle filosofen, en ingewijd in de Egyptische mysteriën. Tot de hermetische geschriften worden gerekend de filosofische, theosofische, magische, astrologische en alchemistische geschriften uit de eerste eeuwen van onze jaartelling, toegeschreven aan Hermes. In de Renaissance is één van de belangrijkste hermetische geschriften, het *Corpus Hermeticum*, herontdekt. Hierdoor werd de westerse wereld geconfronteerd met een bron van wijsheid, die als ouder, en dus gezaghebbender werd beschouwd dan de Bijbel. In de Hermetica wordt de mens niet als zondig gezien, maar als een groot wonder: een spiegel van de kosmos en beelddrager van God. Het is deze visie die ten grondslag ligt aan het ideaalbeeld van Renaissance: de uomo universale, de universele mens. Na de vondst van een gnostische bibliotheek met meerdere hermetische teksten in het Egyptische Nag Hammadi in 1945 kan met recht gesproken worden van een nieuwe Renaissance van de Hermetica op zowel wetenschappelijk gebied als in brede maatschappelijke kringen. Prof. Dr. G. Quispel, de nestor van de gnosis, noemt de hermetische gnosis dan ook de derde component – naast geloof en rede – van de Europese cultuurtraditie.

De collectie

De collectie bevat vijf hoofdverzamelgebieden: Hermetica, mystiek, alchemie en Rozenkruisers en Gnosis & Westerse Esoterie. Deze zijn zowel vertegenwoordigd in de ruim 5000 drukken en handschriften van voor 1800, als in de 15.000 moderne drukken na 1800. De kerncollectie van geschriften voor 1800 maakt wetenschappelijk onderzoek volgens het principe 'Ad fontes' – terug naar de bronnen – mogelijk. De moderne referentiecollectie bevat naast de hoofdverzamelgebieden ook afdelingen als, Manicheïsme, Kabbalah en Judaïca, Sufi, Katharen, Tempeliers, Vrijmetselaars, Theosofie, Antroposofie en Niet-westerse filosofie. De moderne onderzoekscollectie, geplaatst in open kast opstelling, biedt daarnaast de voor de dienstverlening van de BPH zo onmisbare context-biedende studies over de christelijk-hermetische traditie. De gehele collectie van de BPH werd in 1994 op de lijst behorend bij de Wet tot behoud van cultuurbezit geplaatst met de volgende kennisgeving:

De Bibliotheca Philosophica Hermetica is een zeer bijzondere bibliotheek met een grote betekenis voor de wetenschapsbeoefening, nationaal en internationaal, en een onvervangbaar bezit aan cultuurhistorische waardevolle manuscripten en incunabelen. Deze bibliotheek is wetenschappelijk uniek doordat zij vanuit één bindend concept, de christelijk-hermetische traditie binnen de westerse cultuurgeschiedenis, is opgebouwd. De bibliotheek is het enige vrijwel complete centrum waar onderzoek op het gebied van de christelijk-hermetische traditie kan worden beoefend. In de christelijke-hermetische traditie heeft Nederland vanouds een speciale rol gespeeld.

Onderzoeksinstituut

Het Ritman Instituut houdt zich sinds de oprichting eind 1985 onder leiding van Dr. C. Gilly bezig met het documenteren en onderzoeken van de christelijk-hermetische gnosis. Doel is de manuscripten en gedrukte boeken op dit gebied bibliografisch vast te leggen, wetenschappelijk te ontsluiten en in hun historische en sociologische context te plaatsen. Het Ritman Instituut onderhoudt intensieve contacten met bibliotheken in binnen- en buitenland. Als gevolg hiervan zijn bijzondere onderzoeks- en tentoonstellingsprojecten ontwikkeld in samenwerking met bibliotheken als de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag, de Library for Foreign Literature in Moskou, de Herzog August Bibliothek in Wolfenbüttel, de Biblioteca Medicea Laurenziana in Florence en de Biblioteca Marciana in Venetië. Twee exposities in laatstgenoemde bibliotheken over de terugkeer en invloed van Hermes Trismegistus van de Renaissance tot en met de 18^e eeuw trokken in totaal 75.000 bezoekers. De tentoonstellingscatalogi van deze tentoonstellingen, samengesteld door Dr. C. Gilly, hebben de status van referentiewerken gekregen en worden als zodanig aangehaald in de vakliteratuur. Het Ritman Instituut wil zijn toekomstige activiteiten niet beperken tot wetenschappelijk onderzoek, en zich ook bezighouden met onderwijs, bijvoorbeeld in de vorm van lezingen, interdisciplinaire seminars en praktische oefeningen aan de hand van de hermetische bestanden van de BPH, door middel van het adviseren en begeleiden van studenten en jonge onderzoekers op uiteenlopende vakgebieden.

Uitgeverij

Door de eigen uitgeverij In de Pelikaan worden tentoonstellingscatalogi, congresbundels, monografieën en tekstedities van werken op het gebied van de christelijk-hermetische gnosis uitgebracht. Het fonds van de uitgeverij bevat op dit moment 30 titels. Zij richt zich er onder meer op om bronteksten die nog niet in het Nederlands beschikbaar waren uit te brengen,

waaronder het *Corpus Hermeticum*, vertaald en toegelicht door G. Quispel en R. van den Broek (in 2003 verscheen hiervan de vijfde druk), en *Het Evangelie van Thomas*, uit het Koptisch vertaald en ingeleid door G. Quispel. Van dit laatste boek werden sinds oktober 2004 al 5000 exemplaren verkocht. Vanaf 9 mei 2005 ligt een nieuwe uitgave, *De Keulse Mani-Codex*, uit het Koptisch vertaald en ingeleid door J. van Oort en G. Quispel, in de boekhandel. In de komende jaren zullen gedrukte bestandscatalogi verschijnen van de vijf hoofdverzamelgebieden van de bibliotheek. De aandacht die de uitgeverij besteedt aan vormgeving is bekroond met de uitverkiezing van twee van haar publicaties tot de Best Verzorgde Boeken van respectievelijk 2000 en 2003.

Website

Op de website van de BPH www.ritmanlibrary.nl wordt regelmatig nieuw materiaal aangeboden in de vorm van on-line catalogi, artikelen, korte besprekingen en beschrijvingen van handschriften en boeken uit de collectie. De website bestaat momenteel uit ca. 370 pagina's tekstuele informatie inclusief 500 afbeeldingen. Per maand raadplegen gemiddeld 2500 bezoekers de website. Geïnteresseerden die zich voor de mailinglist hebben ingeschreven worden vier keer per jaar geïnformeerd over recente ontwikkelingen in de bibliotheek. Er wordt intensief gewerkt aan het beschikbaar stellen van de titelcatalogus van de BPH via de website. Het titelbestand van de afdeling van ca. 15.000 moderne drukken vanaf 1800 zal binnen enkele maanden al on-line raadpleegbaar zijn.

Organisatie

De BPH is een instelling zonder winstoogmerk en wordt beheerd en bestuurd door de stichting Bibliotheca Philosophica Hermetica onder voorzitterschap van Joost R. Ritman. Doel van de stichting is de BPH in haar drievoudige discipline van bibliotheek, onderzoeksinstituut en uitgeverij, dus als levend instituut, tot in lengte van dagen voor het Nederlandse Cultuurbezit en de wetenschapsbeoefening op de huidige locatie in Amsterdam te behouden. De staf van de BPH wordt gevormd door zes wetenschappelijke medewerkers, onder leiding van algemeen directeur Esther Oosterwijk-Ritman. Directeur van het eerste uur, Prof. Dr. F.A. Janssen, is nog steeds als adviseur verbonden aan de stichting BPH.

Bezoekadres

Bloemstraat 13-19
T +31 20 6258079 en 6259096
F +31 20 6200973
E bph@ritmanlibrary.nl
W www.ritmanlibrary.nl

Postadres

Bloemgracht 31-35
NL- 1016 KC Amsterdam

Openingstijden

Maandag t/m vrijdag, 9.30 tot 17.00 uur (gesloten tussen 12.30 en 13.30 uur)
Een afspraak per telefoon op e-mail wordt op prijs gesteld.